Juha Palonen

Eduskunnan tarkastusvaliokunta

Lausunto eduskunnan tarkastusvaliokuntaan 30.3.2016

Asia: O 34/2016 vp EU-instituutioiden varainkäytön valvonta

Valiokunta on 15.3.2016 kuullut Maaseutuvirastoa EU:n varojen käytön valvonnasta sekä tukien maksuun liittyvistä ongelmista. Valiokunta on nyt pyytänyt myös maa- ja metsätalousministeriötä kuultavaksi tukien maksuun liittyvistä ongelmista.

Viljelijätukien tämänkeväisten maksatusten siirto aiemmin ilmoitettua myöhäisemmäksi on valitettavaa ja maa- ja metsätalousministeriö tiedostaa tästä maatiloille aiheutuvat maksuvalmiusongelmat. Perussyynä maksatusten viivästymiseen on monimutkaisen tukilaskennan vaatima suuri työmäärä. Tukijärjestelmien ehdot, valvonta ja tietojärjestelmät muodostavat vaatimuskokonaisuuden, jonka kaikki osat tulee huomioida tukien lopullisten määrien laskennassa. Viivästystä on aiheuttanut myös se, että uutta EU-tason säätelyä on tullut projektin kannalta myöhäisessä vaiheessa.Maaseutuvirasto on vastuussa komissiolle EU-tukien oikeasta maksamisesta, eikä merkittäviä riskejä EU-rahoituksen väärinkäytöstä voida ottaa.

Tukimaksujen aikataulut on säädetty EU:n asetuksilla. Muihin EU-jäsenmaihin verrattuna Suomi on aina maksanut tuet etupainotteisesti. Vuoden 2015 tukien osaltakin olemme viivästymisestä huolimatta eturintamassa ja joka tapauksessa EU:n asettamassa aikatauluissa, sillä takaraja on tukivuotta seuraavan kesäkuun loppu.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Maaseutuvirasto sopivat marraskuussa 2014 vuoden 2015 maataloustukien tavoitteellisesta maksuaikataulusta ja vuoden 2015 loppuun saakka aikataulu on pitänyt hyvin. Maksatuksia suoritettiin loka-joulukuussa yhteensä runsaat 1,1 miljardia euroa ja lähes kaikki tuottajat saivat merkittävän osan tuistaan. Suurimpien tukijärjestelmien maksuprosentit olivat 80 - 90 % tuottajille tulevasta lopullisesta tuesta. Helmikuussa Maaseutuvirasto ilmoitti, että EU:n lammas- ja vuohipalkkion sekä EU-osarahoitteisen eläinten hyvinvointikorvauksen maksatus joudutaan siirtämään kesäkuulle, noin kaksi kuukautta alkuperäistä suunnitelmaa myöhäisemmäksi. Loppuerät muista EU-tuista maksettaisiin myös kesäkuussa toukokuun sijaan.

Jotta riskiä maksujen myöhästymiseen jatkossa voitaisiin pienentää, on maa- ja metsätalousministeriö ryhtynyt toimiin tukijärjestelmiin liittyvän valmistelutyön tehostamiseksi. Maaseutuviraston tietojärjestelmähankkeiden tilanne on auditoitu riippumattoman ulkopuolisen tahon toimesta ja suositusten mukaiset toimenpiteet on jo käynnistetty. Maa- ja metsätalousministeriö, Maaseutuvirasto ja Maanmittauslaitos vastaavat yhdessä tukijärjestelmien häiriöttömästä ja aikataulun mukaisesta toiminnasta ja näiden organisaatioiden välistä yhteistyötä tehostetaan sekä maa- ja metsätalousministeriön roolia tietojärjestelmien kehityksessä vahvistetaan. Maaseutuvirastoon rekrytoidaan hankejohtaja, jonka tehtävänä on kehittää ICT-järjestelmiä yh-

dessä ministeriön kanssa sovittujen tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi Maaseutuviraston ja Maanmittauslaitoksen tietotekniikan palvelukeskuksen henkilöstöresursseja lisätään valmistelutyön parantamiseksi.

Maaseutuviraston toiminnasta on käynnistetty arviointi, joka valmistuu vuoden 2016 aikana. Arvioinnin tavoitteena on saada kokonaiskuva Maaseutuviraston toiminnan tuloksellisuudesta, tehtävien organisoinnista ja johtamisesta sekä tuottaa konkreettisia ehdotuksia kehittämiskohteista.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan vuonna 2015 alkaneen ohjelmakauden ensimmäisten vuosien toimeenpanovaikeuksien jälkeen tukien maksatuksen uskotaan vakiintuvan paremmin tavoitteellista maksuaikataulua noudattavaksi, mikä helpottaa tuensaajien asemaa ja antaa vankemman pohjan talouden suunnittelulle.

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa työtä byrokratian karsimiseksi. Tukijärjestelmien yksinkertaistaminen ja seuraamusten kohtuullistaminen ovat Suomen tavoitteina EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa. Nykyiset tukijärjestelmät ovat liian monimutkaisia sekä hallinnon että tuottajien kannalta. Yksinkertaiset tukijärjestelmät mahdollistaisivat paremmin maksatusten pysymisen tavoitteellisessa maksuaikataulussa. Suomi on käynyt läpi EU-säädöksiä ja ehdottanut suuren määrän muutoksia, joilla tukijärjestelmiä voitaisiin yksinkertaistaa. Ensimmäisiä merkkejä siitä, että tämä työ tuottaa hedelmää, on jo saatu. Komissio valmistelee jo esimerkiksi tiettyjen tukien pinta-alaseuraamusten lieventämistä.

Euroopan parlamentti on myös ilmaissut huolensa aiheesta, kun se hyväksyi syksyllä 2015 Suomen tavoitteiden kanssa linjassa olevan oma-aloitemietinnön ”Euroopan unionin taloudellisten etujen suojaaminen: kohti yhteisen maatalouspolitiikan suoritusperusteisia tarkastuksia” (2014/2234(INI)). Maatalous- ja kalastusneuvosto keskusteli hallinnollisten vaatimusten yksinkertaistamisesta ja johdonmukaistamisesta edellisen kerran 14.3.2016.